

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkova ulica 6/1. Rokopise na uračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak torker. Naročnina letno 60 Dtn. za inozemstvo 80 Dtn. Član sekcije J. U. U. plačuje let s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok poseba. Pošt. tek. rač. 11.197. Telefon 3112

Poglavje o avtoriteti

B. s. Kūhar iz Murske Sobotne obširno razpravlja o škodljivih posledicah, ker je Slovenija smatrala Prekmurje za kazensko kolonijo. S tem je Prekmurje večkrat dobilo manjvredne in premalo narodne učitelje. Navajal je celo zglede, ko učiteljica ni hotela govoriti na kraljev rojstni dan, češ da bi to storila lahko edino za Mussolinija, drugi je bil vohun itd. — (Iz debate v banovinskem svetu.)

Ako prečitamo te besede, ki niso bile le izgovorjene v banovinskem svetu, marveč so bile tudi objavljene v časopisih, se nam ne hote vsili misel, da je nujno potrebno spregovoriti nekaj besed o avtoriteti državne oblasti.

Priznati moramo, da ogromna večina našega ljudstva še nima privzgojenega onega globokega čuta dolžnosti in spoštovanja napram državnim oblastem in napram državi, kot bi to bilo nujno potrebno in kot si želijo prav vsi zavedni in iskreni državljani. Ako se sprašujemo po vzrokih, jih najdemo gotovo več. Še dandanes najdemo primere, ko ljudje nimajo povsem jasnih in izrazitih pojmov v pogledu razločevanja državnih oblasti od države kot celote. Seveda je treba pri tem upoštevati dejstvo, da nimamo v šolah uvedene državljanske vzgoje in tudi se niso prirejali nikakršni tečajji za državljansko vzgojo naroda. Toda ljudstvo se ne vzgaja samo s teoretičnimi predavanji o državljanskih dolžnostih in pravicah, marveč vsi lepi vzgledi mnogih pripomorejo k pravi nacionalni zavesti in k pojmovanju onega globokega čuta dolžnosti in spoštovanja do državnih oblasti in do države, kot bi to bilo želeži v interesu države same.

V prvih povojnih letih so rastle pri nas stranke kot gobe po dežju. In namesto prave politične vzgoje so se širile med narodom le medsebojno mržnjo in naravnost tekmovala v tem, katera bo dosegla večje uspehe v ubijanju avtoritete onih, ki so predstavljali državno upravo. Ali je potem čudno, da ni bilo naše ljudstvo vzgojeno do prave državljanske zavesti, da so v njem prav za prav izumirali celo osnovni čuti državljanskih dolžnosti in priznavanje avtoritete. Pač pa je vsakdo čutil v sebi največje sposobnosti za kritikanje vseh ukrepov javne uprave.

Naš narod še ni na višku politične zrelosti in ravno zaradi tega je nujno potrebno tretirati vsako politično vprašanje zelo previdno. Demagoška načela se utegnejo v takih primerih sicer zasakati v škodo onemu, ki jih oznanja. Da se to ne bi dogajalo, je treba ljudstvo vzgajati k dobremu z dobrimi vzgledi. Kar je zakrivila polpretekla doba s svojim konglomeratom strank, se mora zboljšati in se danes ne sme pod nobenim pogojem ponavljati.

Ni menda potrebno posebej poudarjati, da tvori državo narod, in da pripada ogromna večina jugoslovanskega naroda kmetškemu stanu. In ravno temu narodu je vzgoja z dobrimi vzgledi najbolj potrebna.

Tudi preprosti človek, kmet in delavec, gleda povsem pravilno v vsakem državnem uradniku in tudi v učitelju zastopnika državne uprave in to one državne uprave, v katero bi moral imeti največ zaupanja, do katere ima gotove dolžnosti, a tudi pravice. Je pač razumljivo, da se vsak član človeške družbe veliko bolj zaveda svojih pravic nego dolžnosti. Napačno bi pa bilo, da bi oni, ki so v prvi vrsti poklicani štiti avtoriteto državne uprave, pobijali v ljudstvu že itak premalo razviti čut dolžnosti in poveljevat čut pravice. Eno je v zvezi z drugim in vsikdar ne sme trpeti dolžnost na račun pravice.

Ta ugotovitev je bila potrebna, kajti je nastal po nekod običaj, in ta običaj se med našim ljudstvom silno širi, da si gotovi ljudje laste vse pravice in že tako daleč posega ponekod ta pojav, da si posamezniki, niti prizadeti, niti v to poklicani lastijo že vse pravice, ne samo kritiziranja, marveč že naravnost razpolaganja s predstavniki državnih oblasti po deželi. In ker so slučajno učitelji skoraj v vsaki vasi, so pač oni največkrat deležni raznih »dobrotljivosti« uzurpatorjev vseh pravic, ki se pa navadno niti v mali meri nočejo zavedati svojih dolžnosti.

Taki kvarni pojavi so nele na škodo posameznikov, marveč utegnejo postati kvarni za poedine skupine državnega uradništva kot celote. In to ni v korist naši upravi, marveč ji spodjeda one solidne moralne temelje, ki naj jih tvori narod.

Ravno učiteljski stan, ki živi v najožjem stiku z našim kmetom in delavcem v podeželju, najbolj občuti, kako težko je širiti med narodom ono državljansko zavest v posamezniku, ki je neobhodno potrebna za ustvarjanje avtoritete državne oblasti. Zavedati se moramo, da se kratenje avtoritete posameznim zastopnikom uprave kaj lahko prenaša na upravo kot celoto. Navadno se to

tudi dogaja, kajti mnogi, predvsem preprosti ljudje aplicirajo napake posameznika na celoten stan.

Učiteljstvo je s svojim delom spoznalo nujno potrebo državljanske vzgoje naroda in je pokrenilo to vprašanje, ki se je ravno z letošnjimi tečaji premaknilo z mrtve točke. Toda premisliti moramo, ali bomo mogli s teoretičnim poukom, torej z besedami popraviti to, kar pokvarijo z dejanji mnogi posamezniki, ki bi bili prvi poklicani, da štiti avtoriteto naše uprave.

Ni ga stanu, ki ne bi imel v svojih vrstah kakega grešnika, slabiča ali celo podleža. Tudi v našem se najdejo posamezni redki taki primeri. In če je kak stan, ki še ni imel v svojih vrstah člana, ki bi zagrešil obsojanja vredno dejanje, ta stan naj se dvigne in naj nas biča vse ostale stanove radi poedincev, ki so kaj zagrešili. — Trdno sem prepričan, da takega stanu ni. Zaradi tega smatram, da je nele pravica, marveč moralna dolžnost vsega učiteljskega stanu, kakor tudi vsakega posameznega učitelja, da najodločneje zavrača način iznašanja grehov dveh posameznikov — od katerih je sicer samo eden znan in ki je že zdavnaj prejel zaslužen kaznen in ki je že zdavnaj prejel zaslužen kaznen za svoje efijalstvo delo. — Vedno smo poudarjali načelo in ponovno to trdimo, da naj prejmejo kazni vsi, ki se pregrešijo proti zakonitim določbam. Le eno smo vedno poudarjali, da mora biti kazen posledica razsodbe. — Zaradi tega smo bili in bomo vedno upravičeni odklanjati iznašanje grehov posameznikov na način, da bi kdorkoli mogel aplicirati greh posameznika na ves stan.

Preprosto ljudstvo si ustvarja povsem svoje poglede na take žalostne dogodke, in če se jih iznaša o priliki, ko se govori o stanu kot takem, bo apliciralo tak posamezen primer na celoto. — Kdorkoli pozna prekmursko učiteljstvo, mora priznati, da predstavlja ravno to učiteljstvo lep kader delovnih, marljivih in idealnih šolskih in nacionalnih delav-

cev. Vsem tem in vsemu učiteljstvu se godi krivica z iznašanjem že zdavnaj kaznovanih grehov posameznikov.

Kako naj tedaj navajamo ljudstvo k spoznavanju in spoštovanju avtoritete državne oblasti, kako naj vzgajamo med narodom čut najgloblje državljanske in nacionalne zavesti, ako se na tak način krati ugled učiteljskemu stanu, ki izmed vsega državnega uradništva ljudstvo najbolj pozna in vidi v njem predstavnik javne uprave.

Učiteljstvo je bilo vedno najvestnejši izvrševalec svojih dolžnosti. Zaveda se poleg svojih dolžnosti dela v šoli tudi dolžnosti dela za narodno izobraževanje v zvezi z državljansko vzgojo naroda. In ravno ker se zaveda teh svojih dolžnosti, se zaveda tudi vseh težkoč, ki nam jih povzroča ubijanje avtoritete učiteljskega stanu. Zaradi tega dvigamo ponovno svoj glas in kličemo: »Dajte nam zaščito za naše javno delo, ki je z zakonom podrejeno nadzorstvu prosvetne uprave. Odklonite vsem nepoklicanim prisvajanje pravice ocenjevanja našega dela. Narodu hočemo dobro, zato žrtvujemo vse svoje moči delu, v korist naroda in države. Ker pa hočemo doseči s svojim delom tudi uspehe, zato ne moremo prenašati, da se s pogrevanjem že zdavnaj kaznovanih dejanj posameznikov, kratita ugled in avtoriteta učiteljskemu stanu.«

Učiteljski stan je v prvi vrsti poklican, da vzgaja med narodom spoznavanje in spoštovanje državnih oblasti. Dvomim pa, da bo učiteljstvo moglo doseči zaželene uspehe, ako mu kratijo avtoriteto celo oni, ki bi bili v prvi vrsti poklicani to avtoriteto štiti.

Le avtoritativna osebnost more vzgajati k avtoriteti.

Želimo za svoj stan stalnost, želimo priznavanje avtoritete, da bomo mogli izvrševati svoje dolžnosti, da bomo mogli narod vzgajati.

—ž.

O manjvrednih in premalo narodnih učiteljih v Prekmurju

S tem je Prekmurje večkrat dobilo manjvredne in premalo narodne učitelje. (Poročilo o zasedanju ban. sveta.)

Zanimiv in poučen je stavek gornje izjave zato, ker so trditve in obsodbe slovenskega učiteljstva, ki prihaja v Prekmurje, že dolgo živovarile za gotovimi omizji. Poučen pa je stavek tudi, ker kaže jasno, kdo vse se danes čuti poklicanega deliti učiteljstvu lekcije o nacionalnosti in mu izdajati spričevalo njegove moralne kvalitete.

Potrebno je, da jasno in brez vsakega zavijanja rešimo tu par vprašanj, ki so v zvezi z zgornjimi žalitvami. Prvo je ono o manjvrednosti slovenskega učiteljstva in v obče uradništva, ki je prihajalo »večkrat« od osvobojenja dalje v Prekmurje. Atribut manjvrednosti se priklada od prvega početka že skoro kot dediščina onim idealnim nacionalnim borcev, ki so prihitali v Prekmurje pomagati graditi pot napredka temu kot kruh dobremu slovenskemu ljudstvu tostran Mure, ki je dolga stoletja ječalo pod madžarskim jarmom in ga je tuje oholo uradništvo z viška preziralo kot neko manjvredno — da rabimo zopet izraz g. b. s. Kūharja — kasto, ki je prihajala v poštev eventualno le kot predmet izkoriščanja.

To fevdalno idilo je skali slovenski uradnik in učitelj, ki je prišel v Prekmurje, navadno kot kmeti sin, ki je čutil kot prvo dolžnost, da je stopil v stik z narodom, s kmetom, zato da spozna njegovo dušo, trpljenje in zahteve. Ljudje, ki so bili preokostenehi, da bi pravočasno došli dih te nove preorientacije, dih nove dobe v Prekmurju, ki se niso mogli otresti predsodkov o privilegiranih in manjvrednih, ki se niso mogli otresti mentalitete madžarske aristokracije, so koj pokazali s prstom na slovenskega inteligenta, ki je sedel s prekmurskim kmetom h kozarcu vina na razgovor, češ: »Glejte ga, pijanca! Ali je to gospoda?« Kakor je bil prej manjvreden prekmurski kmet v očeh madžarskega aristokrata, tako je postal sedaj manjvreden tudi došli slovenski učitelj, ki ni čutil razlike med njim in narodom in se je postavil ob stran prekmurskega kmeta.

To je gena naša manjvrednosti, na katero smo ponosni, zato tudi z enakim ponosom odločno zavračamo vsako demagogijo o manjvrednosti došlega slovenskega uradništva, ki ima prikrit namen ustvarjati nič drugega, nego zgolj nerazpoloženje domačega prebivalstva proti došlemu slovenskemu raz-

umništvu, ki je vseskozi demokratično in narodno.

O nacionalizmu došlih učiteljev ne menimo diskutirati z gosp. b. s. Kūharjem. Zaveda naj se samo, da nacionalizem teh ni samo od danes, ko pihajo zato ugodni vetrovi, ampak stoji med prekmurskimi učitelji ljudje, ki so izpričali svoj nacionalizem na bolj vročih tleh, ki so na lastnih rokah občutili odtise avstrijskih verig, v katere so štrlele v Radgoni germanske puške, ki so stali v jugoslovanskih legijah, ki so stali v narodnostnih frontah v Primorju in drugod.

V imenu teh nacionalnih borcev zavračamo žalitve g. b. s. Kūharja in ga pozivamo, naj svoje govorniške eksperimente izvaja drugod in ne na naši nacionalni časti. Odrakamo mu tudi najmanjšo pravico sodbe o našem nacionalnem čuvstvanju. Vprašujemo pa ga, če so ga ob priliki, ko se je v Prekmurju mudila mednarodna razmejitvena komisija in že popolnoma slovensko ljudstvo, zapeljano in terorizirano po madžarskih priganjajih, demonstrialo za priklopitev Prekmurja k Madžarski, jugoslovanske oblasti aretirale odnosno internirale zato, ker je javno poudarjal svoje jugoslovansko čuvstvanje? Vprašujemo ga, ali je hotel morda sloveniti narod, če je v popolnoma slovenski zemlji kot je Prekmurje še l. 1930. z velikimi napori vzdrževal pri življenju madžarski tednik »Muravidék«?

G. b. s. Kūhar je že davno zamudil vlak in se pripeljal veliko prepozno v Ljubljano, da bi nas od tam učil nacionalizma.

Kar se pa tiče namere alarmirati slovensko javnost in pokazati na Prekmurje kot na deželo zmede, kjer je zatočišče manjvrednih in premalo narodnih učiteljev, kjer učiteljice slavijo Mussolinija in se upirajo govoriti o Nj. Vel. kralju Aleksandru, kjer učitelji vohunijo, kjer se ljudje po šolah pretepajo, namero iskati, pretiravati in generalizirati posamezne abnormalnosti, jih vezati na določene grupe ljudi, odklanjamo z isto odločnostjo, kot smo odklonili in nastopili že proti marsikomu in marsikje, kjer se je skušalo naslikati Prekmurje kot deželo nekega kaosa. Poudarjamo istočasno tudi, da so tu popolnoma urejene in normalne razmere, katerih se ni treba nobenemu niti strašiti niti sramovati.

Jugoslovansko učiteljsko združenje v Beogradu,

Sresko društvo v Murski Soboti.

Fr. Gabrijeleč, preds. Andrej Savli, taj.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

(Nadaljevanje.)

Posestno stanje šolskih imovin.

Zemljiški kataster nepremičnin šolskih občin se ureja po predpisih § 39. zakona o narodnih šolah. Potrebne listine se zbirajo in urejajo pri banovinskem šolskem odboru. Tam, kjer so zemljiškoknjižni vpisi lastnim šolskih občin nepopolno izvedeni, se odredijo potrebne popolitve. V primerih, da so bile šolske nepremičnine knjižene na upravne občine, se izvršujejo s pristankom občinskih uprav prepisi na šolske občine. Znatne ovire pri izvršbi prepisov vladajo v srezu Murska Sobotna in Dolnja Lendava, ker si laste premoženje prejšnjih rimskokatoliških in evangelijskih šol. cerkvene občine.

Solski vrtovi.

V banovini ima 705 šol lastne šolske vrtove, pri 13 šolah so šolski vrtovi last upravnih občin, 23 šole pa imajo za šolske vrtove najeta zemljišča. Brez šolskih vrtov je še 90 šol.

Vsa šolska zemljišča pri narodnih šolah merijo 20.252 arov. Od tega odpade 2.891 arov na stavbišča, 3.337 arov na telovadišča, igrišča in dvorišča, 2.221 arov na sadovnjake, 5.858 arov na drevesnice, 5.714 arov na prostore za gojenje zelenjadi in kmetijska preizkuševališča, 229 arov pa je zasajenih z vinsko trto.

V prav dobrem stanju je 211 vrtov, v dobrem 309, v zadostnem in slabem pa 209. V šolskih sadovnjakih je zasajenih 17.613 prtiličnih, oblikovanih in visokodebelnih sadnih dreves.

V drevesnicah je 46.613 divjakov in 107.288 cepljenih drevesc. Iz zadnjega letnika se je razdelilo iz šolskih drevesnic otrokom 14.353 drevesc, prodalo pa 11.171.

Na šolskih vrtovih je 240 čebelnjakov s 1688 panji s premakljivimi satovi in 191 kranjičev, skupaj 1873 panji.

Za izboljšanje šolskih vrtov, posebno za napravo propadajočih vrtnih ograj in za nabavo potrebnega orodja so prispevali kraj. šol. odbori 136.202 Din.

Nagrade in podpore, katerih je največ podelila banovina, bodisi za vzorno urejene in oskrbovane vrtove ali kot osebne nagrade marljivim učiteljem-vrtnarjem, znašajo Din 30.100.—.

V tekočem letu se je po smotrenih načrtih na novo preuredilo 16 vrtov.

Učitelji posvečajo vedno več pažnje šolskim vrtovom, žal da še ne vsi. Skoraj po vseh srezih so začeli snovati učitelji šolskovrtnarske krožke po pravilniku, ki ga je odobrila kraljevska banska uprava. Ti krožki imajo namen, da si učitelji z medsebojnim poučevanjem, zamenjavanjem semen in raznih kultur s skupnim naročanjem potrebščin in sploh z medsebojnim sodelovanjem pomagajo. Kraljevska banska uprava je priredila že več dvodnevnih tečajev po srezih, na katerih se učitelji vrtnarji seznanjajo s smernicami šolskega vrtnarstva. Tečajji so bili kljub temu, da nosijo udeleženci sami stroške za potovanje in prehrano, prav dobro obiskani in so se jih udeležili skoraj povsod vsi učitelji vrtnarji.

Sreski razstavniki odbori so se pripravljali na banovinsko razstavo šolskih vrtov, ki naj bi se bila vršila letošnjo jesen v Ljubljani in Mariboru. Zaradi neugodnega vremena in z njim združenih neuspehov se je morala prireditve preložiti na prihodnjo jesen. Kljub vsem neprilikam pa je priredilo učiteljstvo radovljiškega sreza prav lepo uspešno in zelo poučno sresko razstavo šolskih vrtov.

Šolsko vrtnarstvo se v obče povoljno razvija in stalno boljša. Je pa nujno potrebno, da se čim prej uredijo in smotreno oskrbujejo vsi šolski vrtovi, saj so najvažnejše učilo pri kmetijsko-prirodoslovesnem in kmetijskem pouku, ki je uveden z novim učnim načrtom že v naše osnovne, posebno pa v višje narodne šole.

Da šolsko vrtnarstvo ni na taki stopnji, kakor bi bilo potrebno, so krive na eni strani gospodarske težkoče šolsko upravnih občin, na drugi strani pa tudi premalo izvežbano učiteljstvo. Predvsem bo treba skrbeti, da se poveri oskrbovanje šolskih vrtov takim učiteljem, ki imajo potrebno znanje pa tudi veselje do šolskega vrtnarstva.

Druga zemljišča.

Nekatere šolske občine imajo poleg običajnega šolskega vrta tudi druga zemljišča. Dobrodki teh zemljišč, navadno najemnine, se stekajo v šolsko blagajno in porabljajo za tekoče potrebščine. Po ugotovitvah v katastru šolskih zemljišč je 5.931 arov njiv, 3349 arov travnikov, 3422 arov gozda, 86 arov vinogradov in 1380 arov pašnikov. Ta posestva pa so bila v prejšnjih časih izdatno večja. Zaradi nezadostnega nadzorstva so se ta

zemljišča razprodala. Sedaj je uvedeno strogo nadzorstvo nad temi zemljišči in se brez dovoljenja kraljevske banske uprave in ministrstva prosvete ne more nobeno šolsko zemljišče prodati ali pa kako drugače odtujiti.

Krajevni šolski odbori.

S komasacijo upravnih občin in izvedbo volitev novih občinskih odborov po zakonu o občinah je bila potrebna izvolitev in konstituiranje novih krajevnih šolskih odborov po določilih § 123. in 124. zak. o nar. š. s posebnim ozirom na nastali položaj v upravnih občinah po komasaciji.

Proračuni.

V letu 1931. so dosegli proračuni kr. šol. odb. višino 36.863,534 Din. V letu 1932. so bili znižani na 29.197,072 Din, dočim so dosegli v letu 1933. višino 25.070,782 Din. Nadaljnje zniževanje bo nemogoče, ker so vsi izdatki reducirani na neodložljive izdatke, ki so za neovirano delo neobhodno potrebni. Zaradi točnejšega pregleda in izvedbe enotnega predlaganja proračunov je odrejeno, da se v bodoče pregledujejo in odobravajo vsi proračuni po banovinskem šolskem odboru. V ta namen so izdane tudi enotne tiskovine in navodila.

Po dosedanjih proračunih znašajo stroški za stvarne potrebe učila, samoučila, snazhenje, kurjava, itd.) povprečno za enega otroka letno:

na enozrednici za 50 otrok a 80 Din, na dvorazrednici za 100 otrok a 75 Din, na tri-razrednici za 150 otrok a 65 Din, pet in več-razrednicah pri odg. št. otrok a 50 do 60 Din.

Obračuni.

Krajevni šolski odbori vedno bolj uvidevajo, da je treba gospodarstvo pri šolskih občinah prilagoditi težkim gospodarskim razmeram. Mnoge upravne občine izkazujejo velike aktivne zaostanke, ki so nastali zaradi zmanjšanja prihodov upravnih občin. Da se ti zaostanki ne bodo vlekli v nedoglednost in da se uredi ravnovesje pri gospodarstvu šolskih občin, je odredila kraljevska banska uprava vsem sreskim načelstvom, naj skrbno, da upravne občine odplačujejo šolskim občinam pripadajoče tangente v razmerju plačanih občinskih davščin med šolskim proračunom in proračunom upravne občine. Opaža se izdatno izboljšanje v pogledu pravilnega gospodarjenja, kakor tudi glede pravilne opreme in pravočasnega predlaganja obračunov. Za smotreno in pregledno predlaganje obračunov so se uvedle nove tiskovine.

Stavbni fond.

Ob sklepu solarnega leta znašajo stavbni fond krajevnih šolskih odborov 7.661.386 Din, ki so vloženi deloma v državni hipotekarni banki, deloma v drugih denarnih zavodih, ker zaradi obstoječih zaprek šolski odbori ne morejo prenesti svojih vlog v državno hipotekarno banko, kakor to zahteva razpis ministrstva prosvete.

Izobraževanje učiteljstva.

Učiteljstvo je pokazalo veliko pripravljenost za delo med narodom, zato je banovina podpirala razne tečaje, ki naj ga usposobijo za to delo. V juliju je priredila kraljevska banska uprava štiritredenski združeno gospodarski tečaj za učitelje. Ta tečaj je bil letos že četrti. Skrbeti moramo, da usposobimo v doglednem času čim več učiteljev združnih delavcev. Temu tečaju je sledil tridnevni tečaj, ki je podal učiteljem temeljne smernice za pravilno državljansko vzgojo naše mladine, kakor tudi naroda. V juliju je priredila

kraljevska banska uprava tečaj za izobrazbo učiteljev za poučevanje na obrtno-nadaljevalnih šolah. V avgustu se je vršil in vinarški in sadjarski šoli v Mariboru 10 dnevni uvodni in metodični tečaj za učitelje kmetsko-nadaljevalnih šol. Tudi je bil v avgustu še poseben tečaj za izvenšolsko delo učiteljstva. Pri vseh tečajih in izobraževalnih akcijah je iniciativno, pa tudi gnotno sodelovala učiteljska organizacija JUU sekcija za dravsko banovino. Pedagoška centrala v Mariboru je s pomočjo banovine priredila osrednjevni pedagoški tečaj, namenjen obravnavi sodobnih vzgojnih dognanj in teženj. Poleg tega se prirejajo po srezih dvo- in trodnevni šolsko vrtnarski tečaj, ki imajo namen poučiti učitelje o nalogah šolskega vrtnarstva in jih seznaniti z delom in poukom na šolskih vrtovih. V tekočem letu so bili štiri šolsko vrtnarski tečaji. Banovina je nadalje priredila v mesecu januarju 1934 poseben sokolski tečaj za diplomirane brezposelne učitelje in učiteljice. Ta tečaj naj usposobi mlade učitelje za sokolsko delo, na drugi strani pa jih za čas brezposelnosti koristno zaposli in odtegne slabim vplivom.

Banovinski zavodi.

Banovina vzdržuje gluho-nemnico v Ljubljani, deško vzgajališče v Ponovičah, zavod za slepo deco v Kočevju in prispeva k potrebščinam na pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru.

Gluho-nemnica v Ljubljani šola in vzgaja 105 učencev, gojencev, ki imajo popolno oskrbo v zavodu. Za preskrbo teh gojencev skrbi banska uprava iz lastnega proračuna, ker le nezaten del krijejo starši otrok. V tekočem letu je bilo odpuščenih iz zavoda 14 gojencev, ki so uspešno dovršili šolo. Ravno toliko je bilo na novo sprejetih. Odklonjenih je bilo 56 prosilcev, ker zanje ni bilo prostora. Gluho-nemnica v Ljubljani je bila zidana le za otroke bivše Kranjske, zato ne zadošča po-

trebam dravske banovine in ostajajo gluho-nemi otroci brez vzgoje in pouka, in je nujno potreba, da se ta zavod razširi.

V **deškem vzgajališču v Ponovičah** se vzgaja okrog 60 gojencev, prostora pa bi bilo tudi za 80 gojencev. Poleg malih lastnih dohodkov zavoda mora kriti v glavnem vse stroške banovina. V šolskem letu 1932./33. so se odpustili iz zavoda 23 gojenci, na novo pa je bilo sprejetih 27 gojencev. V zavod bi morali sprejeti še mnogo nedoletnikov, katerih vzgoja bi bila neobhodno potrebna v vzgajališču, pa je to zaradi nezadostnega kritja nemogoče, ker se domovne občine skoraj v vseh primerih odrekajo prispevkom.

V zavodu za slepo deco v **Kočevju** je 39 gojencev in gojenk. V šolskem letu 1932./33. je bilo sprejetih 10 gojencev, odpuščenih pa samo pet, zato je število naraslo. Ker se še vedno oglašajo in prosijo za sprejem v zavod, bo število naraslo na 45 gojencev.

Pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru podpira banovina s tem, da plačuje stanarino učiteljstvu in skrbi za stvarne potrebe učiteljev. Učne prostore, kurjavo in snazhenje dajeta prizadeti mestni občini.

Podpiranje socialnih ustanov in naprav.

Dijaške in šolske kuhinje. Banovina razdeli vsako leto dijaškim in šolskim kuhinjam iz določenih kreditov pomoč, da morejo nuditi brezplačno ali po znižani ceni hrano najrevnejšim učencem. Banovinska podpora pa je seveda za veliko potrebo premajhna, zato je nujno potrebno uspešno sodelovanje in podpiranje od strani humanitarnih ustanov po privatnikih z zbiranjem hranil.

Božičnice. Prav tako podeljuje banovina šolam in ustanovam v obmejnih krajih podpore za obdarovanje revnih otrok o priliki prirreditve božičnic, da se omeji v nacionalnem pogledu kvarni vpliv izven državnih mej delujočih tujih ustanov.

Iz banovinskega sveta Razprava o našem šolstvu in prosveti

(Konec)

(Po Slovincu.)

Stane Vidmar govori o škodljivem pojavu ob začetku letošnjega šolskega leta, ko mladina ni imela nobenih slovenskih šolskih knjig, kar je bilo v veliko škodo narodnega edinstva. Ta pojav je dal povod za razna sumničenja, in sicer tudi takih, ki niso krivi. Govornik zahteva, da se take stvari več ne pojavljajo in da se dosedanjim krivici kaznujejo, kar bo le v korist narodnega edinstva.

Golouh je govoril o prenatrpanosti učnega načrta na naših šolah z nepotrebno navlakom, ki jemlje mladini veselje in možnost spoznati se z življenjskimi potrebami. Nujno potrebno je, da prične o tem prosvetno ministrstvo delati na spremembi. Govorec o krizi, ki je zadela naše umetnike, tako likovne kakor literarne in druge, opozarja, da smo tik pred krahom našega kulturnega ustvarjanja in predlaga, naj bi se osnoval pri banovini poseben kulturni fond, iz katerega naj bi banovina podprla umetnike. Postavka 40.000 Din za nakup umetnin naj bi se povisala na 100.000 Din. Banovina naj tudi prisloži na pomoč Domu slepcev, ki je kupilo Strahlovo graščino v Škofji Loki s preskrbo nujno potrebnega inventarja za dom slepcev.

Solar prosi naj bi se postavka za nakup šolskih knjig revnim učencem ne črtala preveč.

Dr. Režek poudarja, da bi moral biti učitelj na deželi prva pomoč okrajnemu ekonomu pri dviganju kmetске strokovne izobrazbe, zato se morajo pospeševati kmetijski tečaji za učiteljstvo. Primanjkuje ponekod učiteljskega moškega naraščaja in govornik si ne more predstavljati, kako naj bi šolski upravitelj predstojnik svoji ženi-učiteljici. (Smeh). Na enorazrednicah marsikje ni učitelja, po večjih šolah pa jih je ponekod še preveč. Govornik nastopa za to, da se odstranijo iz šole poročene učiteljice.

Goričar je mnenja, da je postavka za učiteljsko izobrazbo v tečajih premajhna. Prosta učiteljska mesta na deželi naj se takoj zasedejo. Ugotovi naj se številčno razmerje učiteljev do učiteljic.

Dr. Senčar govori o nacionalno hladnih srcih naše mladine ter zahteva zaradi tega zboljšanje v vzgoji. Vprašanje nezaposlenosti mladih učiteljic je treba zagrabiti globlje, to je upokojiti vse, ki so že doslužili, dalje tiste, ki niso na svojih mestih, upokojiti ali odpustiti vse učiteljice, ki so poročene z gnotno podprtimi možmi. Potem se bo odprlo mnogo mest.

Kühlar zahteva, da se preneha praksa, da se v Prekmurje učitelji kazensko nameščajo. Navaja primer, ko je učitelj, ki je bil obenem tudi načelnik Orjune, preganjal Prekmurce, ki niso govorili književne slovenščine, kot

madžarone, sam pa je bil pozneje razkrinkan kot italijanski špijon. V banov. šolskem svetu naj bo zastopano tudi Prekmurje.

Treba je končno urediti tudi vprašanje nagrad veroučiteljem. Občine se branijo plačevati katehetske nagrade, ker smatrajo za krivično, da bi s svojimi davki plačevali veroučitelje, ki učijo na večjih šolah več kot 20 ur tedensko, poleg tega pa iz občinskih dokladov veroučitelje, ki učijo na manjših šolah. Brezdvomno je, da je verouk kot podlaga verske in moralne vzgoje potreben in tudi to, da mora biti vsako delo plačano. Ker je delo, ki ga opravljajo veroučitelji, javno, ga morajo plačati javne korporacije. Predlaga zato, naj se v proračun prosvetnega oddelka med osebnih izdatke dene postavka, iz katere se bo izplačevala nagrada veroučiteljem, ki učijo izven sedeža svojega bivališča. Če poučujejo v svojem kraju, je to končno njihova dolžnost kot dušnih pastirjev.

Izvajanjem Kühlarja se pridružita Erjavce in župnik Kurent.

Ravnikar Josip (Radeče) in **Gajšek** (Šmarja pri J.) govorita o vprašanju brezposelnosti učiteljskega naraščaja.

Tavčar predlaga, naj se tudi letos obnovi v proračunu postavka 100.000 Din za društvo Dom slepih, da si more urediti za bivališče slepih Strahlovo graščino v Škofji Loki, ki jo je kupilo.

G. ban pristane na to, in sicer naj se dovolj 50.000 Din kot podpora društvu, 50.000 pa za adaptacijo graščine.

Arko (Ribnica) predlaga, naj se postavka podpora za zidanje in prezidanje šolskih poslopij dvigne s 600.000 Din na 1.000.000 Din.

Lavtižar prosi za zgradbo šole na Blejski Dobravi podporo 50.000 Din ali pa vsaj brezobrestno posojilo.

Ban dr. Marušič pripominja, da vsi dolgovci, ki jih imajo naše občine za zgradbo šol, ne izvirajo iz zadnjega časa, ker se v zadnjih treh letih ni dovolila gradnja nobene šole, če ni bilo zadostno preskrbljeno za kritje stroškov. Vsi ti dolgovci izvirajo iz prejšnjih časov, ko so morale občine graditi šole na pri-tisk šolskih oblasti in po predpisih, ki so jih izdale te oblasti. Banovina pa poleg tega plačuje še znatne zneske za srednje šole.

Dr. Senčar prosi za podporo 15.000 Din za vzdrževanje ptujskega gimnazijskega poslopija.

O odkupu umetnin govori **Birolla** in **Golouh**.

O ureditvi vojaških pokopališč govori **Solar**, podban dr. **Pirkmajer** pa odgovori, da banovina že krije 50-60 odst. stvarnih stroškov, za drugo pa druge korporacije. Glede odkupa umetnin pa omenja podban, da je treba napraviti skupen načrt z Narodno galerijo, muzejem itd. Večjega zneska, kakor 40.000 Din finančni minister banovini ne bi dovolil.

Stane Vidmar izvaja, da se za našo akademsko mladino mnogo premalo stori. Predvsem naj odločujoči činitelji ustvarijo možnost dela in udejstvovanja temu akademskemu naraščaju. Predlaga, naj se v proračun vnese postavka 50.000 Din za ustanovitev akademske menze v Ljubljani. S svoje strani obljublja, da bi v krogu trgovcev in industrij-cev storil vse, da se pomaga ustvariti ta menza.

G. podban se zahvali g. Vidmarju za pobudo, mnenja pa je, da ne more biti govora, da bi akademska mladina stradala. Banovina daje nad 120 dijakom stipendij od 200 do 600 Din. Za prehrano akademikov se bo uvedel sistem nakaznic za eno ali drugo menzo. Ustanovitev posebne akademske menze pa je nepotrebna, ker že delujejo druge menze.

O razmerah na meščanskih šolah govori **Arko**. Podban dr. **Pirkmajer** pojasnjuje, da bo

Listek v nagrobni venec tovarišici Mileni Fistrovi

Predpomladno snovanje drhti v prirodi. Ostri koti bledih, nemočnih sončnih žarkov že vstajajo, razhlapevajo in se zlata, da bodo skoro kot vroče, oplojujoče žarke strelice pogodile rosno zemeljsko grudo, noseč ji sil in življenja.

Se zadržuje zemlja v bojazljivi ljubezni semena in klice v svojem skrbnem naročju, boječ se, da jim hlad ne stori zlega, a pripravljaja se že na svojo veliko daritev.

Ti, Milena, pa si že dotrpela svojo veliko daritev in zemlja te je baš zdaj zvalila vase, da Te očuva nadaljnega zlega.

Vrtnik nad morjem, slika Tvojega rojstnega kraja, visi v moji šolski sobi.

Strme pečine strmé muko vase, kot skalnata pravljica iz kamenite davnine, vkleta v togo, vekovečno enoličje.

Pa se razpenja nad skalinami vijolična svila južnega neba in v čudovito mehkih odtenkih se prelivajo ostri obrisi pečin v nemirni odsevajoči prozornosti morskih valov. Kontrasti!

Za mirmimi, negibkimi, skoraj trdimi potezami Tvojega obličja se je skrivalo detinsko rahločutje, profinjena srčna kultura v Tvoji rezervirani malobesednosti filozofska bistrina duha, v vseh Tvojih samoniklih naziranjih neupogljiva značajnost ter v vsem početju in nehanju vprav gigantska odločnost, redek dar žena! Kontrasti!

»Vrtnice nad morem«, sem Te zvala. Pa kaj bi govorila jaz; saj je vse lepše, kar si nam povedala sama.

Ko si odpotovala iz Golnika v Kranjsko goro, pišeš:

»Oj, vse bo še dobro! Vsak dan hodim na sprehod in diham, diham ta čudoviti gorenjski zrak, zdi se mi, da mi je zrastle tretje krilo pljuč.

Mnogo sem sama. Samota in trpljenje blaži človeka, bolest dá mislim božjo moč, poglobljam se vase, pogovarjam se z dušo in tolažim rane svojega srca.

Štiri postaje je imel križev pot Tvojega trpljenja: Ljubljana, Golnik, Kranjska gora in Zagreb.

Odločila si se, podvreči v Zagrebu smrtno nevarni operaciji na pljučih.

Vedela si, da se 90 odstotkov teh operacij ponese, a nisi malodušno oklevala, vedro, bodro si razmotrivala vse možnosti, urejala in čakala iz Zagreba poziva.

O, vem, nisi hotela biti nositeljica otrovnih semen, ki bi v tesni prostornosti šolskih sob ogrožala mlada življenja.

O, vem, nisi hotela izobčena v brezdelju životariti.

Brez dela, šole in mladine za Te ni bilo življenja.

»Aut, aut,« si dejala, »zdravje ali smrt!«

Pred odhodom si nas obiskala v šoli, šalila si se z mojimi, svojimi učenkami in kot bi šla na veselo potovanje zaklicala:

»Na svidenje v maju, tedaj bo pomlad, kako nestrpno je pričakujem.

Oj, pomlad, zdravje, zdravje!«

Zaupanje Te je varalo.

Odhitela si za pozivom — v smrt.

Da, Milena, spet bo pomlad in svet bo ves zlat — v žalujki bo ptička zapela gomila Ti bo razcvetela! Tvoj pogled bo zaprt, v večni mrak potopljen.

Oj, pomlad, kako temna bo smrt tedaj,

ko bo vsa zemlja vrt, spet maj.

Priljoni dobrotno do njenih se vrat, niže vse bliže,

da bo saj ob njemem srečo pomlad!

Stare naloge Ciril - Metodove družbe v novi obliki

Mnogo se govori in piše, kako skrbeti za prosveto na vasi, kako čuvati narodni živelj v obmejnih krajih. Najbolj poklicana v to se mi zdi C. M. D., ki že desetletja vrši to nalogu. Koliko naših vrlih narodnih borcev se ima zahvaliti ravno njej za svojo vzgojo, za srečo, da so sprejemali prve nauke v milem materinem jeziku od značajnih narodnih učiteljev. Kraji, kjer so bile Ciril-Methodove šole, spadajo danes pod tuje države, kamor ne sega naša moč.

Vendar bi C. M. D. še vedno lahko vršila svojo nalogo kot šolska družba. Pa bi kdo dejal, da je v to poklicana država in da je ta problem pri nas že rešen, saj živimo v narodni državi. Jaz sem pa mnenja, da moramo ravno na polju narodne prosvete sodelovati vsi, kajti to polje nima mej. Država da milijone in milijone v ta namen in če bi dala še 2 krat toliko, bi še vedno ne zadostila vsem potrebam. Zato pa je naša dolžnost, da državi pomagamo. Mnogo je namreč še vasi, ki so brez šole. Ni treba iti daleč, že v naši banovini jih je, treba je le bližje pogledati. Na videz je vse lepo in urejeno, a še dolgo ni zadoščeno narodnim potrebam. Navadno je tako, da tvori ena izmed več bližnjih vasi ali naselbin središče in tam je šola. Otroci, ki bivajo na radialnem ozemlju, so dolžni, da posejajo to šolo.

Lahko rečeno, a teže storjeno. Kar se zdi človeku poleti lep izprehod, je pozimi naravnost borba z elementi. Borba seveda izostane, ker bi človek, oziroma mali šolarček, običal v zamestu in tako presedi raje vso zimo doma na peči... Kaj se nauči? Nič — ali pa tudi mnogo slabega... Ubogo dete se veseli pomladi, da bo zopet videlo šolo, a glej, nastopijo povodnji in spet ne more v šolo. Jeseni

pa redno izgubi par tednov pouka, ker je treba hiteti s popravljanjem pridelkov, da jih ne zagrne voda ali prezgodnji sneg! Preveč neprimlikokrat, bi marsikdo vzkljnil, a je istina, dragi moji. Podobnih slučajev bi našli na stotine. Kako temu odpomoči?

Le C. M. D. bi bila kos tej nalogi s tem, da bi začela ustanavljati v takih zapuščenih krajih enorazrednice. Načelno samo enorazrednice z utemeljitvijo, da skrbi za najbolj potrebne našega naroda. In če bi štela dotična šola samo 20 učencev, nič zato, oni so vredni naše skrbi in naše ljubezni. In na ta mesta naj bi se poslali naši brezposelni abiturienti, tako bi rešila C. M. D. dve veliki in lepi nalogi obenem. Saj ni treba zidati takoj šol, za prvo silo zadostuje poslopje, ki ima na razpolago dve sobi: eno za učilnico, drugo za učiteljevo stanovanje. Prepričana sem, da bi sprejeli ljudje učitelja ali učiteljico z odprtimi rokami, saj vemo, da naš narod hrepeni po znanju in prosveti, pa tudi potreben je značajnih voditeljev. Če je naš narod na vasi mlačen napram državi, je to največ iz nevednosti, ali pa je zapeljan po raznih motogcih, ki niso drugega kot koristolovci, da ne rečem demagogi.

Naša nova učiteljska generacija naj torej prevzame službo narodnih pionirjev. Prežeta jugoslovenske misli bo oplodila naš narod z novo duševnostjo ter vzgojila dobre državljane, odločne Jugoslovane. Zato pa mladi borci na plan! Naša vas naj postane narodna trdnjava, ki bo uspešno kljubovala zunanjim in notranjim sovražnikom.

Premišlujte o moji ideji, morda vam bo všeč. Mislim, da bi pridobil C. M. D. s to akcijo ogromno število članov in s tem tudi potrebnih sredstev. Vsa bi vedel, da daruje v res kulturne svrhe in bi dočakal tudi vidnih sadov!

Antonova.